

Eeuwig gaat voor oogenblik?

Er was een tijd, de jaren zestig, zeventig van de vorige eeuw, dat figuratie in de kunst taboe was. Natuurlijk waren er altijd recalcitrante kunstenaars die er ondanks de druk van een meerderheidsmening mee doorgingen. Maar de kopgroep, goed op de hoogte van het heersende canon, wist dat hier geen heil te verwachten was. Wie schilderde, schilderde abstract. Als het om ruimtelijk werk ging baseerde men dat op handelingen en principes. Draaien, stapelen, buigen, assembleren. Het in evenwicht brengen van volumes en ruimte, werken met kleur en licht. Het was voldoende. Er ontstond prachtig werk, zoveel is zeker. Concepten waren belangrijk, en die konden het zelfs vaak zonder materie stellen. Een kunstenaar at zich ziek aan honing, een ander signeerde de lucht. Weer een ander stuurde een kaart rond met de tekst "Close your eyes and you will see my film". Kun je je nu nog voorstellen dat men zich toen zelfs van 'betekenis' wilde ontdoen? Jawel, want deze insteek bestaat nog altijd. In de Anningahof bij Zwolle exposeren op dit moment Henriëtte van 't Hoog en Annemie Bogaerts. Uit de collectie trouvailles van Bogaerts hebben ze samen een aantal voorwerpen gekozen en opgehangen. Brokstukken materie en voorwerpen, zodanig verveerd en verworden, dat ze niet meer te herleiden zouden zijn tot hun oorspronkelijke functie. En daardoor, aldus Henriëtte van 't Hoog met voldoening: "niets meer betekenen". Of zoiets ooit kan lukken valt te betwijfelen. Je herkent immers niet alleen tal van voorwerpen, van zaaddozen tot schoenzolen. Belangrijker is dat binnen de context van de kunst met elke handeling betekenis wordt toegevoegd. Zelfs met het ophangen van dingen van niks. Alles spreekt.

De kunstenaars waar we hier in de Gouverneurstuin naar mogen kijken, maken werk waarin dat spreken voorop staat en bewust wordt verfijnd. Marcel van Zijp gebruikt zelfs letterlijk woorden. Hij was oorspronkelijk graficus, daar ligt misschien een reden. Hele gedichten worden uiterst zorgvuldig in steen uitgehouden. Een enkele keer doet hij alsof de steen de tekst zelf heeft gedrukt in een andere steen. Alsof de regel dus al in het materiaal verborgen zat. "Omdat de wind zich nooit vergist", lees ik. Hij is dol op zwart graniet. Dat heeft iets duisters: "Heel moeilijk te bewerken ook, zelfs met modern gereedschap, maar na jaren ziet het werk er nog uit alsof het gisteren is uitgehakt." Zo heerst hij met uiterste precisie en geduld over zijn materie. Hij investeert in het spreken over zijn graf.

"Eeuwig gaat voor oogenblik?", koos curator en kunstenaar Catharina van de Ven als motto voor deze tentoonstelling. De laatste regel uit het gedicht *Kinderlijck* van Vondel. Zij duidt daarmee op het kernpunt dat de vijf kunstenaars verbindt. Niet het moment staat voorop, maar hun zoeken naar een raakpunt met 'het eeuwige'. Het over zichzelf heen reiken naar verten, ongekend. Ze is gefascineerd door het klassieke beeldhouwen; door het langzame vorm - geven. Door het beeld van de mens, dat kan ontstaan door de toewijding en beheersing van de ambachtsman. Daar staat tegenover dat ze moderne technieken niet schuwt en haar beheersing van het vak kan toepassen in nieuwe materialen. Bij het zien van haar stille beelden wordt je als toeschouwer heel stil.

Dan komt Pieter Obels, die losse, vrolijke bewegingen bevriest in cortenstaal. Hij zet ze vast in dat stijve metaal met een gemak alsof het papier is, en wekt daarmee de indruk dat ze voor altijd doordansen. In en om de sokkel, over het gras. Ja, zijn spiralen draaien en kantelen voor altijd wild in het rond. Zo is bevroren ook smelten en vastzetten ook bevrijden. En Joep Struyk, die zo van

marmers houdt? Hij laat de kunstig bewerkte serene steen balanceren op oud en verweerd hout, of omringt het liefdevol met bronzen takken. Brancusi lijkt zijn vader en de kunstenaars van Arte Povera zijn broers en zussen. Maar het vertelt, dit werk. Over pijn en somberheid. Over de helderheid van een druppel, over openen en ontkiemen. "Kijk en zie om", graveert hij in steen. Een variatie op het beroemde "Doe wel en zie niet om".

Kijk, sta stil, laat het ogenblik binnenkomen. Ik hoor die tekst ook als ik naar het beeld *Odysseus* van Claus Bertram kijk. Hier is die eeuwige reiziger, zwerver over de zeeën, aanwezig. Hij wordt verbeeld in cirkelende platen roestvrij staal, deels spiegelend. Zie om en om. Sta dan stil, laat je blik rusten, kijk. Luister naar het verhaal van deze beelden. Laat het eeuwige terugkeren in dit ogenblik.

Ans van Berkum; 18-8-2015